

C 23904

A MAGYAR KIRÁLYI ERZSÉBET TUDOMÁNYEGYETEM
1929/30. TANÉVI IRATAIBÓL.

III. FÜZET.

EX ACTIS UNIVERSITATIS SCIENTIARUM REGIAE
HUNGARICAE ELISABETHINAE
ANNO MCMXXIX—XXX.

FASCICULUS III.

VITÉZ NAGYBÁNYAI HORTHY MIKLÓS
KORMÁNYZÓ ÚR Ő FŐMÉLTÓSÁGÁNAK
JUBILEUMA ALKALMÁBÓL
1930. FEBRUÁR 28.-ÁN TARTOTT

ÜNNEPÉLYES EGYETEMI KÖZGYÜLÉS.

CONSESSUS UNIVERSITATIS SOLLEMNIS AD CELEBRANDA
DUO LUSTRA GUBERNATIONIS

VIRI ILLUSTRISSIMI

NICOLAI HORTHY DE NAGYBÁNYA

DIE XXVIII. FEBRUARI ANNI MCMXXX
CONVOCATUS.

MCMXXX.

DUNÁNTÚL EGYETEMI NYOMDÁJA, PÉCSETT

DR. WESZELY ÖDÖN

RECTOR MAGNIFICUS

Tartalomjegyzék.

NAGYRÁNYAI VITÉZ HOAJTI VIKTOR KORMÁNYZÓ DR.

Ő FŐMÉLTÓSÁGÁNAK 10 ÉVES MŰKÖDÉSÉRŐL

Oldal

- Dr. Weszely Ödön Rector Magnificus megnyitó beszéde: A Kormányzó Úr Ő Főméltóságának 10 éves működéséről — — — 5
- Dr. Finkey Ferenc koronaügyész helyettesnek, az egyetem volt első Rectorának ünnepi előadása: „A jogtudomány új látóhatárai“ 11
- Dr. Ángyán János egyetemi ny. r. tanár előadása: „Szanatóriumok jelentősége a tüdővész elleni küzdelemben“ — — — — — 35
- Dr. Weszely Ödön Rector Magnificus zárószavai — — — — — 44

NICOLAI HORTHY DE NAGYRÁNYAI INSTITUTI

TECH

DR. EDMUNDUS WESZELY

RECTOR MAGNIFICUS

DR. WESZELY ÖDÖN RECTOR MAGNIFICUS
MEGNYITÓ BESZÉDE
NAGYBÁNYAI VITÉZ HORTHY MIKLÓS KORMÁNYZÓ ÚR
Ő FŐMÉLTÓSÁGA 10 ÉVES MŰKÖDÉSÉRŐL

Tisztelt Kisebbségi Kisebbségi

DR. WESZELY ÖDÖN

RECTOR MAGNIFICUS

MEGNYITÓ BESZÉDE

NAGYBÁNYAI VITÉZ HORTHY MIKLÓS KORMÁNYZÓ ÚR
Ő FŐMÉLTÓSÁGA 10 ÉVES MŰKÖDÉSÉRŐL

ORATIO

QUA INITIUM CONVENTUS SOLLEMNIS AD CELEBRANDA
DUO LUSTRA GUBERNATIONIS ILLUSTRISSIMI VIRI
NICOLAI HORTHY DE NAGYBÁNYA INSTITUTI
FECIT

DR. EDMUNDUS WESZELY

RECTOR MAGNIFICUS.

DR. WESZELY ÖDÖN RECTOR MAGNIFICUS

MEGNYITÓ BESZÉDE

NAGYBÁNYAI VITÉZ HORTHY MIKLÓS KORMÁNYZÓ ÚR
Ő FŐMÉLTÓSÁGA 10 ÉVES MŰKÖDÉSÉRŐL

Tisztelt Ünnepi Közgyűlés!

Örömnünnepre gyűltünk össze ma, mert örömnapja a magyar nemzetnek az a nap, melyen Horthy Miklóst a magyar nemzet kormányzóvá választotta. Tíz esztendő telt el ezen emlékezetes nap óta, tíz nehéz esztendő, tíz küzdelmes esztendő, de egyúttal tíz reményteljes esztendő, Magyarország történetének tíz oly fontos esztendeje, melyhez hasonlót talán csak a honalapítás idején és a tatárjárás után, a második honalapításkor, élt ez a sokat sújtott, szegény nemzet. A világháború utáni összeomlás nagy khaoszában, midőn idegen megszálló hadak tépdesték szegény hazánk testét, s az elalélt magyarság lelki iránytűje a nagy zivatarban riadtan nyugtalanzkodott jobbról-balra, könnyelmű kalandorok prédája lett az elalélt nemzet.

Mily megnyugvás volt ekkor a magyarság számára látni a daliás vezért, aki mint egykor Árpád, az első honalapító, fehér lován, a nemzeti hadsereg élén, bevonult Budára. Felujongott a magyar szív, hogy ime, újra itt van a nemzeti hadsereg, itt a nagy felszabadító, aki felszabadítja a nemzet lelkét a lidércnyomás alól, mely a vészes zivatar után hatalmába kerítette; megszabadítja a nyugtalanlétságtól, melyet a zür-zavar bizonytalansága okozott.

A bevonuló nemzeti hadsereg útvonalát mindenki egy boldogabb jövő perspektívájában látta meghosszabbítva, ez az út az, mely a kibontakozáshoz vezet, amely egy boldogabb jövő felé mutat.

Midőn tíz évvel ezelőtt a nemzetgyűlés Horthy Miklóst kormányzóvá választotta, a lelkek megnyugodtak, úgy érezték, hogy megvan a magyar jövő szilárd alapja, s megindult a nemzeti újjáépítés munkája. Az ellenséges államoktól körülvett-, belső ellenségekkel is küzdő-, a külföld által magára hagyatott-, barát nélkül álló, szegény nemzet meg-

kezdte a gigászi erőfeszítést, az emberfölötti küzdelmet a maga léteért, egy szebb jövődő ábrándképéért, melyet képzelete ragyogóra festett, s melynek elérésében most már szilárdan hitt és rendületlenül bízott.

Ezt a szilárd hitet és rendületlen bizalmat Horthy Miklós nemes egyénisége öntötte a lelkekbe. Ő, a Novara hőse, aki sok viharban és csatában biztos kézzel vitte diadalra hajóját, most szilárdan és erős karokkal vette kezébe Magyarország kormányrudját. Ő volt az, aki szilárd támaszul a jövő számára megszervezte a nemzeti hadsereget, Ő volt az, aki megteremtette a belső békét, s aki látnoki szemmel ki tudta választani azokat a kormányférfiakat, akik csüggedetlenül, s törhetetlen munkakedvvel dolgoztak és dolgoznak a mai napig hazánk újjáépítésén. S ez a munka megszerezte a magyarság számára a külföld tiszteletét. Hiába igyekeztek oly sokan lerontani külföldön hitelünket, sőt nem egyszer beavatkozást sürgetni belső ügyeinkbe, — a külföld bizalommal tekintett Horthy Miklós kormányzóra és kormányára, mint a magyar nemzet bizalmának letéteményesére. Ő volt az, aki az elhagyottan és résztvevő barátok nélkül álló nemzetnek barátokat szerzett, neki köszönhetjük, hogy ma már nem állunk elszigetelten és társtalanul a világon, mint tíz év előtt.

S bár ma is küzdelmes és nehéz a mi magyar életünk, de ha visszatekintünk arra, hogy Horthy Miklós kormányzósága idején, tíz esztendő alatt mit tudott alkotni ez a szegény magyar nemzet, akkor hittel, bizalommal és reménnyel tekinthetünk a jövőbe, mely felé kormányzónk biztos keze vezet. A kulturális és szociális alkotások egész sorozatára tekinthetünk, ha ezt a tíz éves működést átpillantjuk. Mi pécsiek is hálás szívvel tekinthetünk ezekre az alkotásokra.

Közülük kettő különösen közel érinti a szívünket. Az egyik, az első tények egyike, a pozsonyi egyetemnek Pécsre való helyezése, s a másik, a legutóbbi, a Mecseken építendő tudóbeteg szanatórium. Mindkettő Horthy Miklós kormányzatának dicsőségét hirdeti. Ma még nincs meg a kellő történeti perspektiva hozzá, hogy ennek a két nagy cselekedetnek a jelentőségét mindenki kellően értékelhesse. De már is átment az egész nemzet köztudatába, hogy Pécsnek nagy kincse az egyetem, s szálló igévé lett kultuszminiszterünk egyik jel-

szava, hogy „Pécs a magyar Heidelberg“. Ép így fog átmenni a köztudatba az a gondolat, hogy a Mecsek tüdőbeteg szanatóriuma a betegek Mekkája, a csodabalzsamos levegő hazája.

Nemcsak az egyetem ide helyezése, hanem annak felvirágzása is Horthy Miklós kormányzatának tíz évére esik. Egyetemünknek immár 1375 hallgatója van, s a múlt évben már 11.520 beteg fordult meg klinikáinkon. Mindezek ellátására már kevésnek bizonyult az egyetem 7 klinikája, 15 önálló tudományos intézete, 42 rendes tanára, 181 asszisztense és segédorvosa, s 57 hivatalnoka. De mi reménnyel nézünk a még jövőre, s szilárdan hisszük, hogy ezek hazánk felvirágzásának éveit lesznek. A Mecseken felállítandó szanatórium gondolata is egyetemünk köréből indult ki, s boldogok és büszkéek lehetünk, hogy a Kormányzó Úr Ó Főméltósága ennek megvalósítását is belefoglalta annak a tíz nagy alkotásnak a koszorújába, mellyel az ő nemes lelke dísz és külső pompa helyett ezt az örömteljes évfordulót megünnepelni óhajtotta.

Hálát kell adni az Istennek, hogy a magyar nemzetnek e válságos és nehéz idejében ilyen gondviselészerű férfiút állított élére. Örvendező szívünk eltelik a tisztelet, a hódolat és a hála szent érzelmeivel.

„Fény nevére, áldás életére!“

*

Ezzel a kívánsággal mai ünnepi közgyűlésünket megnyitom s üdvözlöm a hatóságok és testületek képviselőit és mindazokat, akik a mai ünnepélyünket megjelenésükkel megtisztelték.

Egyetemünk Tanácsa erre az ünnepi alkalomra egyetemünk volt első rectorát, *dr. Finkey Ferenc* koronaügyész helyettes urat kérte fel ünnepi előadás tartására. Kérem Ó méltóságát szíveskedjék előadását megkezdeni.

Magnifico Rector!

DR. FINKEY FERENC

KORONAÜGYÉSZHELYETTESNEK, AZ EGYETEM VOLT ELSŐ
RECTORÁNAK ELŐADÁSA:

»A JOGTUDOMÁNY ÚJ LÁTÓHATÁRAI.«

DISSERTATIO:

DOCTORIS FRANCISCI FINKEY,

ACTORIS CORONAE PUBLICI UNIVESITATIS RECTORIS
PRIMI DE PROSPECTIBUS DISCIPLINARUM IURISPRUDENTIAE
NOVISSIMIS.

„A JOGTUDOMÁNY ÚJ LÁTÓHATÁRAI.“

Magnifice Rector!

Mélyen tisztelt Egyetemi Díszközgyűlés!

Carlyle, a Hősökről írt klasszikus munkájában, az emberiség és az annak részeit képező nemzetek életét vezérlő Nagy Emberek, a hősök típusai közé nem sorozza oda külön típus gyanánt a katonát, a hadvezért. Bizonyára nem azért azonban, mintha a katona, a hadvezér nem válhatnék hőrosszá, korának vagy nemzetének igazi vezérévé. Hiszen a közbeszéd éppen a kiváló katonákat, a haza védelmében elesett „névtelen félisteneket“, a diadalmas hadvezéreket tiszteli meg rendszerint a hősi jelzővel. Carlyle sem tagadja meg az ilyen nagy katonáktól a hősi jelzöt, de szerinte maga a vitézség, a hazáért való hősies önfeláldozás, ez a legmagasztosabb emberi erény egymagában még nem tesz valakit az emberiség vagy a nemzet vezetőjévé. A hadvezér is szerinte, csak akkor lesz Nagy Ember, igazi „hős“, ha *uralkodó* egyéniséggé emelkedett kora vagy nemzete fölé, akinek „akarata irányadó lett mindnyájunk felett s akinek híven alárendeljük magunkat“.

Az általunk átélt nagy világháborúban résztvett magyar katonáink közül, annyi ezer hősi halottunkon felül, szintén sok ezer életben maradt vitézünket méltán megillet a hősi jelző. De a Carlyle-i értelemben vett hős, a magyar nemzet vezére, a *honmentő* nevét közülük csak egy férfiú vívta ki magának, az, akit a nagy összeomlás után a nemzetgyűlés, most tíz éve, szerencsés intuitióval Magyarország kormányzójává választott: nagybányai Horthy Miklós.

Az otrantói hős nemcsak ezzel a csodás tengeri győzelmével, nemcsak a legendás hősiességével írta be nevét minden időkre a magyar nemzet szívébe, hanem elsősorban azzal, hogy akkor, amidőn a magyar nemzet a végromlás szélén

állott, amikor egy maroknyi kisebbség, egy igazán törpe minoritás zsarnokoskodása az elsülyedés örvényébe sodorta az elalélt nemzetet, ihletett elhatározással megszervezte a felmentő sereget s leírhatatlan nehézségek és veszedelmek között kiragadta hazánkat szégyenletes helyzetéből, megmentette a végső elsülyedéstől. Mikor pedig a nemzetgyűlés, ma tíz éve, az ő kezébe tette le a területileg megcsonkított, lélekszámra rettentően megfogyatkozott magyar állam kormányzását, államférfiúi bölcseséggel, határozott szilárd programmal és igazságszeretettel kivezette nemzetünket a politikai és gazdasági válságok rengetegéből is, úgy hogy ma, tíz évi kormányzósága jubileumán, örömmel mondhatja el, hogy a kis Csonka-magyarország ismét számbaveendő és számottevő tényező az európai nemzetek között.

Horthy Miklós Ő Főméltósága, akinek neve tíz évvel ezelőtt csak mint a nemzeti hadsereg fővezéréé, mint legendás *katona-hőse* élt lelkünkben, ma, tíz évi kormányzósága után, mint az egész magyar nemzet igazi vezére, mint a Carlyle-i *uralkodó típus* megszemélyesítője áll előttünk és felettünk, aki az *országglás* művészetében is méltó utódnak bizonyult azoknak a nagy férfiaknak, akiket a magyar nemzet zivataros korszakaiban kormányzók gyanánt állított oda a szünetelő királyi hatalom államjogi teendőinek elvégzésére.

Horthy Miklós kormányzóságát igazi értéke szerint megítélni, nem a mai, nem a jelen nemzedék feladata. Ez a nagyobb történeti távlatból ítélő későbbi nemzedékeknek lesz hivatásuk. De azt meg éppen mi, akik vele együtt éltük át a megpróbáltatások tíz esztendejét, akik közvetlenül szemlélhetjük az ő tíz évi országglását, állapíthatjuk meg mint hiteles tanuk, hogy — leszámítva ezúttal is egy igazán törpe minoritást — a magyar nemzet a maga egészében *gondviselésszerű áldásnak* tekinti az ő bölcs, erélyes, türelmes és igazságos kormányzását s egyértelemmel vallja és hirdeti — miként ezt az országgyűlés két házának pár nappal ezelőtt tartott lélekemelő ünnepi ülése és hódolata bizonyítja, — miszerint annak, hogy a magyar nemzet halottaiból immár a feltámadás, a talpraállás útján van, ennek a nagyszerű, alig remélt eredménynek első főtényezője a Horthy Miklós Ő Főméltóságának tíz évi kormányzósága.

Mélyen tisztelt Egyetemi Díszközgyűlés!

Amidőn az Egyetemi Tanács, reám nézve végtelenül megtisztelő meghívására ma Önök előtt megjelenhetek és a formailag ugyan megszakadt, de lelkemben ma is legmelegebben ápolt összeköttetésünk jogcímén, mint az Erzsébet tud. egyetemnek egykori Rectora, a Kormányzó Úr Ó Főméltóságának tiszteletére rendezett egyetemi közgyűlésen felszólalhatok, nem dicshimnuszt, nem panegyrist akarok mondani. Erre az én meggyengült hangom és száraz jogászi stílusom nem is lett volna alkalmas. De tőlünk, a tudomány embereitől, bizonyára Ó Főméltósága sem ezt várja.

Engedjék meg azért, hogy azzal tegyek eleget az Egyetemi Tanács kitüntető felszólításának, hogy mint a jogtudományok igénytelen művelője, a *jogtudományok új látóhatáraitól* mondhassam el töredékes gondolataimat, különösen arra nézve, hogy *visszaesést* vagy *haladást* jelent-e a Horthy Miklós Ó Főméltósága országlása alatt lefolyt tíz esztendő a magyar jogtudományok művelésében? Vigasztalanul sötétek-e még mindig az új látóhatárok, melyek a jogirodalom, a jogalkotás és a joggyakorlat terén élénk tárnak, avagy biztatók és jobb jövőt ígérők, melyek felé hittel, bizalommal és jó reménységgel tekinthetünk?

Mélyen tisztelt Egyetemi Díszközgyűlés!

Inter arma silent Musae. A váratlanul oly hosszúra nyult háború, majd a még kevésbé várt nagy összeomlás, a rettenetes trianoni békeparancs és az ezeket kísérő gazdasági válság szörnyű érvágást jelentettek a tudományok művelésére is. Ezek a kivételes események — akarva, nem akarva — a tudományok művelőit is kényszerítették a háborús problémákkal való foglalkozásra, a megváltozott világhelyzethez való alkalmazkodásra. A legtöbb tudománynak — talán csak a bölcsészeti és a matematikai tudományokat kivéve — a tárgyi körét, eddigi problémáit is megzavarta a háború és a gazdasági krízis. És pedig két irányban. Egyfelől teméntelen kárt, pusztítást okozott nemcsak anyagiakban, de a fogalmakban, a békevilágban kiőrölt és megcsontosodott eszmékben is,

másfelől azonban teméntelen új kérdést vetett fel, új megoldási módokat, új látóhatárokat nyitott fel szemünk előtt. Elég csak az orvosi tudományok egynémelyikére, így a sebészetre vagy a technikai tudományokra gondolnunk, hogy elismerjük a háborúnak és a gazdasági válságoknak ezt a ketős: romboló és új életre serkentő hatását.

A jogtudományoknál s az ezekkel összeforrott és egy fogalom gyanánt tekintett államtudományoknál maradvá, kétségtelen, hogy nincs ága a jogtudományoknak, mely meg ne érezte volna a világháború és az összeomlás rettenetes sorscsapásait. Hiszen maga a jogtudományok két alapfogalma, a jog és az igazság eszméi, az azok tiszteletébe, szentségébe vetett hít rendült meg a négy éves háború s az annak befejeztével a győztes nagyhatalmak által diktált s reánk, legyőzöttekre kényszerített békeparancsok törvénybeiktatásával. Az összeomlás után, a proletárdiktatura alatt megingott a magántulajdon és az egyéni szabadság sérthetetlenségének principiuma. De megrendült a büntetőjogi alapfogalomba, a felelősség eszméjébe vetett hitünk is, mikor a békeparancsok egyoldalúlag, a mi meghallgatásunk nélkül kimondták a háborúért való bűnösségünket s ránk kényszerítettek oly rémséges terheket, melyek hosszú évtizedekre kiterjedőleg adófizető vazallusaikká tettek nemcsak bennünket, de a következő ártatlan nemzedékeket is.

A közjogi rombolások külsőleg még szembeötlőbbek. A hatalmas német császárság, az óriási terjedelmű orosz cárismus, az osztrák császárság porba omlottak s máról-holnapra köztársasággá alakultak, amit a háború előtt a legvérmesebb köztársaságpártiak sem mertek volna álmodni. E három volt monarchia s részben a királyságnak maradt magyar állam elszabdalt részeiből egy sereg új állam vagy államocska alakult, illetőleg egy-két eddigi kis államot fújtak nagyra, melyeknek határait — egy-két kivétellel — minden történeti jog arculesapásával állapították meg.

— És mit látunk a nemzetközi jogban? A „vae victis“ ősi, kegyetlen elvnek az otromba érvényesítését, a legyőzött államok jogalanyiségának semmibe vételét. Még azt is, hogy a békeparancsok által biztosított panaszjogunkat igénybevehesük s a peres eljárásban minket, mint panaszlókat meghall-

gassanak, majdnem tíz évi tudományos és diplomáciai harc útján lehetett csak annyira-amennyire elismertetnünk. S már azt is vívmány gyanánt kell elkönyvelnünk, hogy a mi ránk erőszakolt békeokmány 250. §-ában foglalt felszólalási jogunkat a legközelebbi népszövetségi ülésen el nem törölték. Ha a háború előtt is állandó vita tárgya volt a jogtudományban az, hogy jog-e a nemzetközi jog, azaz van-e egyáltalán nemzetközi jog, — úgy ma is, tíz évvel a békekötések után, nagyon érthető az a sokak által képviselt álláspont, hogy a békeparancsok által létrehozott új nemzetközjogi alakulat: „a Nemzetek Szövetsége nem egyéb, mint a győztes hatalmak szervezete a győzelem eredményének biztosítására“ (*Irk A.*), vagy ahogy annak idején *Somló Bódog* kifejezte: „a nemzetközi érdekek magaslatáig még nem ér fel a jog épülete.“

És mégis e sötét képek, a jog és az igazság eszméinek ennyi és ily szörnyű megcsúfolása ellenére, ma, tíz évvel a kegyetlen békediktátumok megszületése után — ellentétben a pessimistákkal — nem habozunk kijelenteni, hogy a lefolyt tíz esztendő végeredményében nem bénította meg a jogtudományokat, sőt annyi és oly fontos új problémát vetett felszínre, annyi új helyes jogalkotást mutat fel, hogy újból bizalommal tekinthetünk a jogtudományok jobb jövője felé. A lefolyt évtized első éveiben ugyan az érthető elkeseredés, kimerültség a jogtudományok művelésében is kézzelfogható hanyatlást, vagy legalább is pangást eredményeztek. Hiszen a könyvek, folyóiratok kiadása is néhány éven át leküzdhetetlen nehézségekbe ütközött. Mindez azonban csak átmeneti állapot volt. Az „élni akarás“ nagy törvénye csakhamar rákényszerítette úgy az elmélet, mint a gyakorlat embereit, hogy a jognak mint mindig, úgy ezúttal is alkalmazkodnia kell a megváltozott viszonyokhoz. Az új helyzetek, az új életviszonyok új szabályozást, ha kell, új intézményeket, új jogalkotásokat, új gyakorlatot követelnek.

Így indult meg ismét rövidesen, szinte észrevétlenül, a jogalkotó munka mindenütt, így nálunk is. Amint a külső természet propagáló ereje a nagy viharok után csodás gyorsasággal eltünteti a pusztítás nyomait, amint az ép emberi test, az elhalt vagy beteg szövetek eltávolításával bámulato-

san regenerálja azokat, úgy a jog terén esett durva sérelmeket, az erőszakos, kivételes állapotokat, az életviszonyok változtával maga a jog igyekszik eltüntetni és reparálni. A jogalkotás és a jog elméleti művelése is ideig-óráig szünetelhet, de azt végképen megakasztani, a jog természetes fejlődését visszaterelni nem lehet.

Egy pillantás a jog három főágára, a magánjog, a közjog és a nemzetközi jog mezejére igazolni fogja állításomat.

A *magánjogi* tudomány terén a lefolyt tíz esztendő eredményeként öröndetes fellendülést láthatunk. A magán-tudomány elismert tekintélyei egyértelemmel fenntartják a háború előtti alapfogalmakat és intézményeket s a háború utáni új kérdéseket szerencsés kézzel illesztik be a régi kipróbált rendszerbe. Így, hogy csak a legáltalánosabb jellegű és legismertebb példára hivatkozzam, a *földbirtok helyesebb megosztásának* óriási horderejű kérdésében, ami a háború előtt is a helyes irányú szociálpolitikának elsőrangú kérdése volt, a magánjogászok a magántulajdon alap gondolatának és rendszerének érintése nélkül tárgyalják, mint a „hitbizomány-szerűleg kötött tulajdon“ újabb alakulatait: a családi birtokot, a hadi telek és a vitézi telek új intézményeit.

Ezek az új magánjogi intézmények valóban új látóhatárt nyitottak meg arra nézve, miképen lehet bölcs mérséklettel és helyes szociálpolitikai érzékkel megoldani azokat a követeléseket, melyek a kis embereknek, különösen a mezőgazdasági munkás osztály jogos igényének kielégítése érdekében évtizedek óta a földbirtokpolitika legégetőbb és legizgatóbb kérdései voltak. Az 1920. évi 36. t.-c., mely nálunk ezt a kérdést először oldja meg s az annak kiegészítéséről és végrehajtásának gyorsításáról szóló 1924. évi VII. t. c., korszakos jelentőségű és pedig úgy magánjogi, mint földbirtokpolitikai és általános szociálpolitikai szempontból. Hosszú időre és békés úton megoldotta a „földosztás“ forradalmi szellemű problémáját s megoldotta úgy, hogy azt a legkonzervatívabb magánjogász sem helytelenítheti. Vajjon kinek lehet szava az ellen, hogy a vitézségi éremmel kitüntetett földművelők, a földműves hadirokkantak, a munkaképes földműves hadiözvegyek és felnőtt hadiárvák, mezőgazdasági munkások, becsülettel szolgált katonák, érdemes gazdatisztek és köz-

szolgálati alkalmazottak földhöz juthassanak s e célból az állam — az 1848-as törvényhozás szellemében — megfelelő ingatlanokat szabadkézből vagy törvényes elővásárlás jogán megszerezhessen. Mindezeknek az új problémáknak a kifejtése hosszú időre gazdag anyagot szolgáltat a magánjog tudományának, mely már is nagy buzgalommal foglalkozik ezekkel a kérdésekkel.

A magánjog köréből a másik korszakos esemény az újonnan átdolgozott *magánjogi törvénykönyv miniszteri javaslatának* a beterjesztése az országgyűlés elé. Ez a nagyszabású törvényhozási munkálat, mely hivatva lesz hosszú évtizedekre, talán századokra megrögzíteni a magyar magánjognak legnagyobb részt a bírói gyakorlat és jogszokás útján kiformált főszabályait, régi, sok évtizedes törekvését valósítja meg a magánjogi tudománynak. Előkészítő munkálataiban összes magánjogászaink résztvettek. Ennek a nagy törvényhozási műnek, illetőleg a javaslatnak az értékelésére nem érzem magamat hivatottnak. Csak annyit merek véleményem gyanánt kifejezni, hogy az a legkiválóbb jogász alkotások közé tartozik és mint a régi magyar jog életképes részleteit kegyeletesen fenntartó, de emellett a modern követelményeket is kielégítő codex méltó büszkesége lesz törvénytárunknak s az európai magánjogi törvénykönyvek között a legjelesebbek közé fog tartozni.

Tisztában kell azonban lennünk azzal, hogy ez a hatalmas jogalkotás, a régóta várt magánjogi codex, nem egyhamar lesz készen. A legelőkelőbb jogász helyről, a kir. Kúria nagyérdemű elnökének, magánjogi irodalmunk egyik kitünőségének, az ajkáról hangzott el immár ismételten a memento, hogy ne siessünk a törvényjavaslat tárgyalásával. Az általa felhozott s mások által is támogatott aggályok mindenesetre oly tiszteletreméltók, melyeket a törvényhozás tényezői bizonyára figyelembe fognak venni.

Részemről ugyan elvileg a codificatio hive vagyok. Egy — talán nem kifogástalanul tökéletes codex is többet ér, nézetem szerint, mint a szokásjog, mely lehetővé teszi, hogy nagyfontosságú jogvitákban egyedül a prudens iudicis arbitrium legyen a jogforrás. A bírói gyakorlat kétségtelenül sokszor kitünően eltalálja a leghelyesebb megoldást, de nem

mindig. A codex hiánya a bírákat a praecedensek keresésére s azoknak orákulumszerű imádatára készíti. Pedig a praecedensre hivatkozás mindig veszedelmes, hiszen minden jogeset mégis csak individuális, különleges megítélést igényel. Ezért van szükség a magánjogban is, mint más jogágakban, codex-re, egy új *Tripartitumra*, mely megrögzítve az alapelveket, a főszabályokat, szilárd alapot nyújtson a joggyakorlatnak, módot adva természetesen a bíróságoknak az esetek individuálításának a méltánylására, a jogélet újabb és újabb fejleményeivel lépés tartásra.

Természetesen ez az ellenvetésem nem a minden áron és minél gyorsabban való codifikálást jelenti. Ily oktalanságot senki sem kívánhat. Ha a benyújtott javaslat ellen komoly tárgyi kifogások tehetők, mint ezt a kir. Kúria elnökének az évnyitó beszédéből sajnálattal kellett olvasnunk, akkor vissza kell vonni a javaslatot s újból és újból átdolgozni, mindaddig, míg annak törvényerőre emelését minden illetékes tényező teljes megnyugvással nem fogja kívánni.

Bármiképen oldódik meg azonban a benyújtott javaslat sorsa, akár hosszabb időre eltolódik, akár mégis csak tető alá kerül belátható időn belül, az bizonyos, hogy magánjogászaink előtt hatalmas új perspectiva tárult fel a magánjogi codex egész rendszerére és összes kérdéseire nézve, melyeknek minél tökéletesebb megoldása felett a legszélesebbkörű vitáknak nyílt meg a tere. A Magyar Jogászegyletben és a jogi szaklapokban már egy éve folyik is felettük a magas színvonalú vita.

Sok tekintetben hasonló helyzetben vagyunk a *kereskedelmi jog* terén. Itt ugyan egy még elavultnak épen nem mondható (55 éves) codex-szel állunk szemben, melynek legfeljebb revisiójáról lehet beszélni. De épen a kereskedelmi jogban, az életviszonyok óriási változása folytán álltak elő a több mint félszázados gyakorlatban oly jogos követelések, — elég e részben csak a *részvényjognak* általánosan óhajtott gyökeres újjáalakítására hivatkoznom, — melyek megoldása elől csakugyan nem lehet kitérni. A teljesen megváltozott életviszonyok egészen új szabályozást kívánnak és semmi alapja nincs ily általános óhajnak mereven ellentállani. Bizonyíték erre a csődjognak a háború alatt keresztülvitt reformja. A

rettenetes gazdasági válságok s az ezek folytán bekövetkezett sorozatos vagyons bukások adtak ugyanis indítékot a *csődönkívüli kényszeregyezségi eljárás törvénybe* iktatására. (1910. V. t. c.). Az egész hiteljog terén tehát szintén beláthatatlan új látóhatár nyílt meg a háború befejezte óta a kereskedelmi és váltójogászainknak, melyek megfelelő tudományos és gyakorlati megoldása alaposan igénybeveszi a mai és a jövő generatiók munkabírását.

A *közjogi* tudományok területén, az államtani problémák tekintetében, a magánjogiaknál még nagyobb forrongást; a régi és az új eszmevilág még élesebb ellentétét és összezapását szemlélhetjük. A világháború és az utána sok helyt bekövetkezett belháborúk és forradalmak oly alkotmányváltásokat létesítettek több európai államban, melyek maguk után vonták a tudomány hozzászólását és az államtani alapproblémák új megvitatását.

Magá a *parlamentáris kormányzás* kérdése már a háború előtt is népszerű vita tárgya volt a politikának. Új köntösbe öltöztette ezt a kérdést a háború után pár évvel az olasz *fasizmus*, mely ma a tudományos megvitatás középpontjában áll. A kérdés végleges megoldásától még igen távol állunk s valószínű, hogy a parlamentarismus, az angol jogfejlődésnek ez a nagyszerű terméke, ki fogja állani a nagy krisist, amibe sok helyütt került, de mindenesetre alapos reformokra van szükség, hogy a parlamentek visszanyerjék azt a nymbuszt, amiben a XIX. század derekán világszerte részük volt. E részben a magyar törvényhozás a *felsőháznak* okos megreformálásával (1926 : XII. t.-c.) kitünő mintát adott, midőn a születési és vagyoni jogcím lehető szűkre szorításával — az angol reformtervezeteket is túlszárnyalva — az érdekképviselőt vette legfontosabb alapul a felsőház összeállításánál. Az új felsőháznak alig egy pár éves működése máris igazolja e reform helyes voltát s igazolja ezt az a szemmel látható nagyobb tekintély is, amit az új felsőház munkája kivívott magának.

Még nagyobb horderejű kérdést dobott erőszakosan felszínre az orosz szovjet, mely az eddigi alkotmányosság teljes megszüntetésével az igazi ochlokratia képét mutatja, s a Marx-Engels-féle 1848-iki „kommunista-kiáltvány“ betű-

szerinti keresztülvitelét akarja megvalósítani. A politika, a közgazdaságtani tudomány és az állambölcészlet kiválóságai már a háború előtt alaposan kimutatták ennek az elfogult osztálygyűlölettől fűtött elméletnek és mozgalomnak a képtelenségét és veszedelmes voltát. Sajnos, a szomorú tapasztalatok szerint még mindig aktuális a kérdés és előreláthatólag még sokáig aktuális lesz, ami az említett tudományok művelőinek munkásságát alaposan igénybe fogja venni.

Reformeszmékkel teljes a *közigazgatási jog* tudománya is. Itt azonban a reformtörekvések csak a régi ideálnak, az önkormányzati elv összeegyeztetésének a központi kormányzás elvénél, minél tökéletesebb megvalósítása körül forognak. A mult évben megalkotott új törvényünk a *közigazgatás rendezéséről* (1929 : XXX. t. c.) ha nem valósítja is meg mindenben a közigazgatásban magyar Mesterének, az agg *Concha Győző*-nek, a magyar jogtudomány közszeretében álló Nestorának s az ő nagyszámú, immár szintén hírneves tanítványainak hatvan éven át hirdetett ideáljait, — de sok tekintetben előreviszi, tökéletesíti közigazgatásunknak úgy szervezetét, mint anyagijogi részét. Ennek az új törvénynek az életbe átültetése s a még szükséges további reformok, így az alsóbb fokú közigazgatási bíróság megvitatása és megalkotása tág munkaanyagot fog adni hosszú ideig a közigazgatási jog művelőinek.

Legközelebb jutottunk az új látóhatárok megvalósításához a *büntetőjog* és *büntető eljárás* terén. Épen ötven évvel ezelőtt jelent meg Enrico *Ferri*-nek, a mult évben elhunyt nagy olasz büntetőjogásznak, *Nuovi orizzonti* című híres műve, mely az uralkodó classicus büntetőjogi felfogással szemben a természettudományi és sociologiai vizsgálódásokra kívánta építeni a büntetőjogot, követelte azért a büntetőjogi alapfogalmak, a beszámítás, a bűnösség és a büntetés fogalmainak a revisióját. Ez a követelés, mely ötven évvel ezelőtt oly nagy forrongást váltott ki világszerte a büntetőjogi tudományok művelői között, ötven év alatt hatalmas mozgalommá nőtt, de — a célok heterogoniájának Wundt-féle törvénye szerint — más eredményt hozott létre, mint ahova célzott.

Ez a naturalista és szociológiai vizsgálódás megteremtette a *kriminológiát*, azokat a bűnügyi melléktudományokat,

melyek a bűnelkövető ember természetrajzát, lélektanát, a bűnelkövetés aetiológiáját, a büntetésvégrehajtás paedagogiáját tárgyazzák s melyeknek ismerete rendkívül becses, szinte nélkülözhetetlen előiskola a büntetőjog gyakorlati alkalmazásával foglalkozó igazságügyi szakembereknek. Ezek a bűnügyi melléktudományok, a bűnügyi aetiologia, a bűnügyi élettan, a kriminálpsychológia, a kriminalisztika és a bűnügyi neveléstan azóta óriási lendületet vettek s gazdag irodalmat termeltek.

A tulajdonképeni célt, a classicus büntetőjog alapelveinek a megdöntését azonban Ferri s az általa alapított positivista iskola nem tudta megvalósítani. Kitűnő példa erre éppen a Ferri által, élete vége felé, 1921-ben, az akkori olasz kormány megbízásából készített Btk. javaslat, mely formailag eltörli a bűnösség, a beszámítás és a büntetés fogalmait, de más nevek alatt (társadalmi felelősség, sanctiok) ugyanezeket codifikálja. Érdekes különben, hogy a fasizmus uralomra jutása folytán Ferri javaslata megbukott s habár Ferri maga is hamarosan behódolt az új rezsimnek, kénytelen volt nézni, hogy a fasizmus egészen a régi classicus büntetőjogi alapelvek alapján készítette el a legújabb (1927.) Btk.-javaslatot.

A Ferri féle „új látóhatár“ tehát, mint a tételes büntetőjog mai alapelveit felforgató törekvés kudarcot vallott, nem ingatta meg a büntetőjog évezredes alapjait. A büntetőjog ma is a bűncselekményért való egyéni felelősség, az ú. n. alanyi bűnösség és az igazságos megtorlás eszméin nyugszik. De teljes győzelmet arattak Ferri és az új irányok a tekintetben, hogy a mai büntetőjog az ő tanaiknak megfelelően nem pusztán az elkövetett *cselekményt*, hanem amellet s főként a bűnelkövető *embert*, a büntettest, annak egyéniségét, hajlamait, életkörülményeit, jellemét tekinti irányadóknak a bűnösség s az azért járó büntetés megállapításánál vagy a biztonsági intézkedés megválasztásánál. A *biztonsági intézkedések* fogalmának kialakulását, a büntetési eszközök eddigi egyeduralmának megtörését, szintén az új irányok vezéreszméjének, a társadalom hatályosabb védelmének a jelszava, a közveszélyes bűnelkövetők elleni erőteljesebb védekezés gondolata tette lehetővé.

Mik hát a mai új látóhatárok a büntetőjogi tudományokban?

Nem a tabula rasa csinálás, nem a felforgatás, hanem a régi kipróbált alapokon való újjáépítés és haladás. A mai büntetőjogi tudomány ragaszkodik a klasszikus iskola által kicsiszolt büntetőjogi alapfogalmakhoz, de tanul a kriminológiai tudományokból is, vagyis felhasználja ezen új tudományok kutatásainak eredményét és értékesíti azokat a bűnelkövetés és a büntettek elleni harcban. A mai büntetőjog új látóhatárai: a bűnelkövetés *okainak*, a bűncselekményre vezető általános és különös tényezőknek a kutatása, a büntetteknek *egyéniségük, jellemük* alapján való elbírálása, a bűnelkövetők között az egyéniségüknek, jellemüknek megfelelő különbségtétel, — szigorú, de mindig emberies büntetés a bűnösnek ítélt felnőtt normális büntetéssel szemben, — gyámolító (profilaktikus) intézkedések a gyermek és fiatal korban levő, de büntetőjogi felelősségre még nem vonható fejletlen egyénekekkel szemben, — javító nevelés, esetleg javító fogház a teljesen romlott erkölcsű fiatalokkal szemben, — a munkakerülő közveszélyes és a megrögzött egyéniségekre dologház, illetőleg szigorított dologházba utalás, az elmebeteg és a gyengeelméjű bűnelkövetőkkel szemben gyógyletartóztató intézeti elhelyezés.

Ezt a bűnügy politikai programot, melyet az utolsó évtizedek büntetőjogi tudománya — árnyalati eltérésekkel — kivétel nélkül magáénak tekint, csak megerősítették a világháború alatt és után a kriminalitás terén beállott eltolódások, illetőleg új kriminogén tényezők, melyekről ezuttal nem lehet bővebben szólnom. Csak annyit vagyok bátor még az előadottakhoz hozzáfűzni, hogy a lefolyt utolsó évtized alatt a büntetőjogi tudományok és a melléktudományok újból a háború előtti nagy lendülettel tárgyalják az említett problémákat s az új *Btk. javaslatok is*, melyek a lefolyt évtized alatt sok államban megszülettek és tárgyalás alatt állanak, az említett összekötő programot igyekeznek megvalósítani. A büntetés mellett ma már egyenrangban kerülnek az új törvénykönyvekbe vagy külön törvényekbe a „biztonsági rendszabályok“ és a javító nevelési „intézkedések“ s az eddigi büntetéstan átalakulóban van bűnügyi neveléstudománnyá.

A lefolyt évtized különben jelentős jogalkotásokat is mutat fel a büntetőjog terén. A háború alatt és után különösen felburjánzott gazdasági visszaélések letörésére mindenütt, így hazánkban is szigorú törvényeket alkottunk (bizony némely reactionarius intézkedésekkel), melyeknek meg is lett az eredményük, mert sikerült ezeket a rút visszaéléseket csaknem teljesen kiírtani. Sajnos, még mindig szükség van az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről, a kommunista izgatás leküzdéséről (1921 : III. t.-c.), valamint a tisztességtelen versenyről (1923 : V. t. c.) alkotott új törvények alkalmazására. Még nagyobb jelentőségű az 1928-ban hozott II. Büntető Novella, mely két, felette üdvös anyagi jogi reformot és több kisebb, de szintén fontos büntető per jogi újítást léptet életbe. Az egyik anyagi jogi reform a kisebb büntetésekre, illetőleg a jelentéktelenebb bűncselekmények miatt a pénzbüntetés egészen új rendszere, — a másik igen jelentős reform pedig a *megrögzött büntetéseknél*, a bűnelkövetők e legveszedelmesebb csoportjának szigorított dologházba utalása meghatározatlan időre. Ez utóbbi reform, mely a Franciaországban már 1885-ben a többszörös visszaeső büntetésekké ellen hozott drákói törvénynek (élethossziglani relegation a délausztráliai gyarmatokra), az 1908-iki angol Prevention of crime Act és az északamerikai büntetőjog egyik radikális eszméjének az átültetése, bizonyára alkalmas lesz a társadalom ezen megátalkodott ellenségeinek ártalmatlanná tételére.

Örömmel kell felemlítenem azt is, hogy a mult évben sikerült végre, 60 évi küzdelem után, megalkotnunk az első magyar *katonai Büntetőtörvénykönyvet* (1930 : II. t.-c.) is. Egy nagy szégyenkövet hengerített le magáról a magyar törvényhozás, midőn az 1855-iki osztrák katonai Btk-et, 75 évi oktroyált uralma után, nyugalomba helyezte és a polgári Btk. emberies elveit a katonai büntetőjogban is érvényesítette. Az új Ktbtk. megalkotása bizonyára élénkítő hatással lesz e különleges büntetőjogi szakma tudományos művelésére is.

A *büntető perjogban* s annak testvértudományában, a *polgári perjogban* a lefolyt évtizedben csak tatarozási munka folyt s a közeljövő törekvése is erre irányul. A háború alatt és közvetlen utána következő években a katonai eljárásból

átvett *gyorsított eljárás*, az eljárásnak lehető *egyszerűsítése* lett a jelszó. Kétségtelen, hogy úgy a büntető, mint a polgári perjog egyik igen fontos elve volt mindig a gyorsaság és az egyszerűség, vagyis a formalismus, az írásbeli hosszadalmas eljárás lehető kiküszöbölése. Az új jelszó tehát nem idegen és nem kifogásolható. De alig lehet eléggé hangsúlyoznunk, hogy a gyorsaságnak és az egyszerűsítésnek sohasem szabad az alaposág rovására mennie.

A perjogi tudomány mindkét ágában a lefolyt évtizedben élénk tudományos viták hangzottak el úgy a szervezeti, mint az eljárási kérdések körül. Szervezeti tekintetben az egyes-bírói rendszer kiterjesztése, a perorvoslati forumok lehető szűkítése, eljárási szempontból az előkészítő perszakok összevonása, az írásbeliség lehető háttérbe szorítása voltak azok a pontok, melyekre nézve a nézetek összeegyeztetése nem járt nehézséggel. Kétségtelen azonban, hogy a mélyebbreható reformok, így a büntető perjogban az esküdtbíráskodás megszüntetése, vagy megszorítása, a sajtóperek egyszerűsítése, a fellebbezés eltörlése, a kétfokú bíróság rendszerére áttérés, a semmiségi okok taxatiojának megszüntetése, — a polgári perjogban az okirati kényszer, a békebírói intézmény tervezett meghonosítása, a községi bíróság hatáskörének kiterjesztése bőséges vita anyagot fognak nyújtani a perjogi tudományok későbbi művelőinek is.

A legtágabb s legnagyobb jelentőségű, de egyúttal legnehezebb perspectiva tárul azonban a jogtudományok Hamupipőkéjének, a *nemzetközi jognak* a művelői elé. A nemzetközi jog, mely a világháború előtt sokak szerint csak a jogbölcsesek elméleteiben létezett, s a gyakorlatban tényleg csak embryonális fejlődési stádiumban volt, végre a világháborút befejező békeparancsok „legyen“ szavára megszületett. Az újszülött azonban a lefolyt tíz év alatt még mindig igen fejletlen csecsemő maradt, mondhatjuk az első fogzási lázas, kritikus állapotban van.

Kétségtelen, hogy az „új nemzetközi jog“ legnagyobb alkotása, a *Nemzetek Szövetsége*, melynek létrehozásával kívánták a győztes nagyhatalmak a tíz év előtti békeparancsok brutális rendelkezéseit expiálni, mint eszme szép és papíron a nemzetek testvériségének, az államok egyenjogúságának, a

háború kiküszöbölésének, a kölcsönös jogsegélynek, a tudományban Hugo Grotius óta céltudatosan hirdetett ideáloknak a megvalósítását vagy legalább megközelítését mutatja. A lefolyt tíz év, a Nemzetek Szövetségének eddigi kis és nagy gyűlései azonban egészen másként festenek a valóságban.

Amint a világháború előtt a nagyhatalmak közötti titkos szövetségek, entente-ok, a katonai és diplomáciai egyességek döntöttek a háború és béke kérdése felett s az egymásra való féltékenység a fegyverkezés nyílt és titkos fokozására vezetett, ami aztán végre is természetyszerűen egy szörnyű világháborúban robbant ki, — úgy sajnos, ma is a győztesnek mondott nagy államok diktálnak a Nemzetek Szövetségében s míg a kegyben álló apróbb államoknak minden meg van engedve, illetőleg megbocsátva, addig a vesztes nemzetek a mostoha fiú, sőt ha szabad ezt a kifejezést használnom, a fejős tehén szerepére vannak kárhóztatva. Ez az államok jogegyenlősége a gyakorlatban.

A Nemzetek Szövetsége alkotmányának és rendszabályainak, ügyrendjének helyes, igazságos megállapítása és a papíron kitűzött ideális törekvéseknek a komoly megvalósítása, illetőleg kiharcolása fogja képezni a nemzetközi jog tudományos művelőinek legelső nagy feladatát még bizonyára igen hosszú ideig.

A másik legégetőbb és legfontosabb probléma a nemzetközi jogi irodalomban és a gyakorlatban a *kisebbségek jogviszonyainak*, a kikiáltott vezérelvek szerinti becsületes rendezése. Ez a kérdés legelső sorban minket, magyarokat érdekel. Legteljesebb elismeréssel kell meghajtanom a zászlót a nemzetközi jog magyar művelői előtt, hogy ezzel a kérdéssel a lefolyt évtized alatt oly nagy odaadással és hozzátehetjük, már is oly szép sikerrel foglalkoztak és foglalkoznak. De hála köszönet illeti azokat az államférfiainkat és politikusainkat is, akik különböző nemzetközi konferenciákon a magyar kisebbségek jogos érdekeit oly bátran képviselik. A jövő, a magyar feltámadásnak mindnyájunk szívében égő legszentebb vágya hogyan és mikor fog beteljesedni, ez ennek a kérdésnek a tisztázásától, a magyar hazától erőszakosan elszakított részekben élő magyar testvéreink nemzetiségi alapjogainak kivívásától fog függeni. Miután ezidő szerint egye-

dül a toll és a szó áll rendelkezésünkre ennek a kérdésnek állandóan felszínen tartására és az utódállamoknak a magyar kisebbségek megsemmisítésére irányuló jól ismert törekvései ellensúlyozására s a nagyobb atrocitások meggátlására, alig lehet égetőbb kívánságunk, minthogy nemzetközi és közjogi íróink ezzel a kérdéssel szünet nélkül s különösen az idegen nyelvű folyóiratokban és idegen nyelven írt munkákban foglalkozzanak.

A harmadik s gyakorlati jelentőségére a legnagyobb nemzetközi probléma végül a *nemzetközi bírászkodás* eszméjének a minél szilárdabbá tétele s az *Állandó Nemzetközi Bíróság* intézményének minél helyesebb kiépítése és tökéletesítése. Bármily hiú ábrándnak, igazán utópiának látszik is előttünk, különösen ma, a győztes államok lázas új fegyverkezése, a repülő gépek, a gázbombák és más, általunk nem is ismert gyilkoló szerek örületes gyártásának a napjaiban, hogy az emberiség valaha az örök béke állapotát megvalósítsa, de ennek a minden ideális gondolkozású tudományos ember legszebb ideáljának a megközelítése iránti törekvésnek kétségtelenül leghathatósabb gyakorlati módozata a nemzetközi viszályoknak, jogsértéseknek kötelezően bírói fórum, a nemzetközi bíróság elé hozatala. *Magyary Géza*, a nemzetközi bírászkodás eszméje magyar művelőinek eddigi legkiválóbb Mestere — akinek korai halálát oly őszintén könnyeztük meg mindannyian — azt írja egy régibb szép tanulmányában, hogy *a nemzetközi bírászkodás az igazságszolgáltatás eszméjének legmagasabb és legnagyobb megnyilatkozása*. Valóban, ha sikerülni fog valaha s ebben én is rendületlenül bízom, hogy az államok szerződésileg alávetik magukat mindenmű jogvitáikban a nemzetközi bíróság ítéletének, ezzel alaposan meg fogjuk közelíteni, ha nem is az örök, de az állandó béke állapotát s a nemzetek közötti viszonyoknak a jog uralma alá helyezését. A nemzetközi bírászkodás az államok közötti békés viszony fenntartásának egyik legalkalmasabb eszköze (*Magyary G. u. o.*) s a nemzetközi jog megszilárdulásának igazi fokmérője. A nemzetközi bírászkodás már a háború előtt szép multra, az eszme fokozatos erősödésére tekinthetett vissza, bízunk lehet és kell tehát annak jövőjében, a további megerősödésében.

Ennek a három óriási jelentőségű problémának a felfejtése s az említett három intézmény tökéletesítése szinte beláthatatlan távlatú látóhatárokat tár a nemzetközi jogtudomány művelői elé. Nagyon bölcsen figyelmeztet *Wlassics Gyula*, a magyar nemzetközi jogtudomány régi s még mindig fiatalos lelkű vezére, hogy a Nemzetek Szövetsége még mai tökéletlen szervezetében is új korszakot jelent a nemzetközi jog fejlődésében. De új korszaka nyílt meg az új békekötésekkel a nemzetközi bírászkodásnak is. Nem szabad tehát kishitűen kételkedni abban, hogy a nemzetközi jog ki fog nőni a mai csecsemő korából és előbb-utóbb szilárdabb talapzatra fog helyezkedni, mindjobban érvényesíteni fogja a *nemzeti jogok* vezéreszméit, az *igazságosságot* és az *emberiességet*. Legkevésbé szabad pedig arra az elkeseredett álláspontra helyezkednünk, hogy miután annyi égbekiáltó igazságtalanság történt velünk, ne is higyjünk és ne is bízzunk a jog és az igazság eszméinek a nemzetközi viszonyokban való érvényesülésében. Ily nihilisztikus felfogást a jogásznak hirdetnie nem szabad. Lengyelország feltámadása százéves halottaiból eléggé reális cáfolat a kishitűségre.

Alig lehet azért eléggé hangsúlyoznom és lelkükre kötöm fiatalabb jogi íróinknak a nemzetközijog tudományának minél intenzívebb és alaposabb művelését. A magyar nemzetközi jogi irodalom a háború előtt valóban a legszegényesebb volt. Ez könnyen megérthető. Hiszen Ausztria valószínűs kínai fallal zárt el bennünket a külpolitikától. (Ámbár legyünk igazságosak, a németek is most panaszkodnak, hogy ők is mennyire elhanyagolták a háború előtt a nemzetközi jog művelését.) Az új nemzetközi jog azonban egy csapásra megteremtette az eleven, pezsgő érdeklődést nálunk is a külügyi kérdések s a nemzetközi jogi problémák iránt. Ez elsősorban azoknak a kiváló nagy államférfiainknak az érdeme, akik legnagyobbbrészt életkorukat megcáfoló fiatalos lelkesedéssel alakították meg a *magyar külügyi társaságot*, mely színtere a nemzetközjogi előadásoknak és vitáknak. Hogy csak a legelőkelőbb neveket említsem fel: *gr. Apponyi Albert*, *br. Wlassics Gyula*, *Berzeviczy Albert*, sok más elévülhetetlen érdemeik mellett a nemzetközjogi irodalom nagyszerű művelésével s a magyar nemzet igazságának itthon és a külföldön

tartott előadásaikban védelmezésével és terjesztésével eléggé meg nem hálálható szolgálatot teljesítenek szerenesétlen csonka hazánknak.

De nagyjelentőségű tényezője lett a nemzetközjogi irodalmunk örvendetes fellendülésének a két nemzetközjogi katedra felállítása is a szegedi és pécsi egyetemeken, amiért a magyar kultúra megerősítésén és felvirágoztatásán oly példátlan buzgalommal és nagy eredménnyel fáradozó kultuszminiszterünket illeti a méltó hála és elismerés. Még örvendetesebb pedig, hogy nemcsak ennek a két új katedrának a kiváló betöltői, de egyetemi tanáraink közül más szakmák hivatalos képviselői is nagy buzgalommal foglalkoznak a nemzetközi jog tudományával, ami biztos záloga annak, hogy hallgatóik közül arra hivatott, kitűnő gárdát fognak toborozni a nemzetközijog művelésére. Amint már is nagy lelki örömmel jelezhetem, hogy fiatal íróink közül mind többen foglalkoznak a nemzetközjogi problémákkal. Ettől a lelkes fiatal gárdától várjuk majd a jobb jövő, a magyar feltámadás kivívását.

Megint csak *Magyary Gézá*tól idézek, figyelmükbe ajánlván fiatalabb íróinknak az ő böles tanítását, hogy a nagy világorganizációba való belekapcsolódásunk ne jelentse *nemzeti jogfejlődésünk* feladását. „Mi tagjai lehetünk egy nagy világszervezetnek, felemelkedhetünk a jogeszme kifejlesztésében a legmagasabb emberiségi szempontokig, de nem szabad feladnunk nemzeti jogfejlődésünk eredményeit. A mai nemzetközi jogrend az erkölcsi világrend legsúlyosabb megsértésével jött létre. *Ennek a jogrendnek nincs meg az erkölcsi alapja s ezért nem is számíthat maradandóságra.* A magyar nemzet nem kapcsolódhatik be az új világorganizációba anélkül, hogy az erkölcs eszméjén s ezzel együtt nemzeti jogfejlődésén elkövetett súlyos sérelmek orvoslását szüntelenül ne követelje.“ (Magy. Tud. Akadémia és a magyar jogtudomány, 1927. 21. l.)

A magyar jogásznak sohasem szabad megfélekednie *Deák Ferencnek*, a haza bölcseinek, a legnagyobb magyar jogásznak az intelméről, hogy amit az erőszak vett el tőlünk, azt még visszaszerezhetjük, de amiről önként mondottunk le, az elveszett reánk nézve.

Igen. A magyar nemzetet ezer évi küzdelmes itteni élete alatt érték mérhetetlen szerencsétlenségek, de annyi balszerencséből mindig kivette a nemzetet a *joghoz való rendületlen ragaszkodása, a hit és bizalom igazainkban s a törhetetlen akarat igazaink kivívására.* A mai nagy balsorsunkban is ez a törhetetlen akarat s a hitté magasztosult remény a jog és az igazság diadalában lehet csak vigasztalásunk és biztatásunk.

Mélyen tisztelt Egyetemi Diszkozgyűlés!

A történetfilozófia megtanított bennünket arra, hogy az emberiség élete visszaesésekkel halad előre. De mindig előre halad. Egy-egy nagy háború néhány évre visszaveti a fejlődést, de aztán a gazdasági és politikai válságok elültével új, rendszerint annál nagyobb arányú és egészségesebb fejlődés indul meg. *Inclinata resurget,* amint a *Leibniz* jelszava hirdeti. Ennek a regenerálódásnak ugyan nagy ára van, egyének, családok, nemzetek megszenvednek érte. De aztán az életképes, az erkölcsi erőinek birtokában maradt egyének és nemzetek talpra kell állnia, fel kell támadnia. A tudománynak, így a *jogtudománynak sem szabad pesszimistának lennie.* Az emberiség s az annak eszméjét megvalósító nemzetek örök haladásra és tökéletesedésre vannak hivatva. Ezt a fejlődést és haladást elősegíteni legmagasztosabb hivatása a jogi és államtudományoknak is.

Az elmúlt évszázadokra, évezredekre visszatekintve, lehetetlen el nem ismernünk, hogy a jog és az igazság uralma, a felvilágosodás és az emberiség eszméi — tengernyi jogtalanság és igazságtalanság elkövetése közben is — mégis csak folyton erősödnek és mind jobban érvényesülnek. Az általunk legutóbb átélt tíz esztendő, bármi parányi rész az idő végtelenségében, szintén kézzelfoghatóan igazolja, hogy át-ésve a világháború és az összeomlás nagy krízisein, már ezalatt a tíz év alatt is kézzelfogható *új fejlődést* és kétségtelen *haladást* szemlélhetünk a jogtudományok minden ágában. Joggal hihetjük és remélhetjük, hogyha minden erőnkkel dolgozunk, fáradozunk a jobb jövő előkészítésén, munkánknak meg lesz az eredménye s ha nekünk, a mai generációnak nem

sikerül is elérnünk a biztató új látóhatárokat, a következő nemzedékek bizonyosan megérik a jogtudományok mai nagy emberies problémáinak a teljes diadalát.

*

Előadásom befejezéseül méltóztassanak megengedni, hogy egy pillanatra még oda térjek vissza, ahonnan kiindultam.

Hol volt és mi volt ma tíz éve az Erzsébet tud. egyetem? A régi kollégák még jól fognak rá emlékezni.

Mi, a jog- és államtudományi kar tagjai ott szorongtunk a pozsonyi dómiskola általunk átalakított négy öreg termében, amiket sikerült írásbeli szerződéssel magyar oázisnak megmentenünk — legalább három évre — a körülözönlő cseh-tót Szaharából, ahonnan azonban alig másfél év múlva a szerződés egyoldalú felmondásával minket is elűztek az új hatalmasak. Ott szorongtunk aggódva, remegve, visszatérnek-e még a már egy évvel előbb elűzött orvos- és bölcsész-kollégáink? Lesz-e még kikelet a magyar Pozsony felett?

Orvos- és bölcsész-kollégáink nagyrésze már itt járt Budapesten, új hont keresve, de egyelőre nem találva, a régi hazában, — kilincselve minisztereknél, városi és egyházi hatóságoknál, hol adnának menedékhelyet az elűzött Erzsébet tud. egyetemünknek. Fenntartható-e az elűzött két egyetem, nem kell-e azokat eggyé olvasztani, nem kell-e mindakettőt egyidőre vagy végleg megszüntetni... ezek a kérdések fügöttek Damokles kardként éveken át fejünk felett.

És ma? Ha nem dicsekedhetünk is még pazar új egyetemi épületekkel, de tegyük a szívünkre a kezünket s ismerjük be, hogy mégis csak kellemes új otthont, barátságos elhelyezést nyertünk ebben az Istenáldotta szép magyar fészekben, ebben a legősibb magyar egyetemi városban, amely most újabb nagy anyagi áldozattal készül segítségünkre jönni végleges elhelyezkedésünk biztosítására.

És ezt a kézzel fogható örvendetes változást, Alma Materünknek ezt az új virágzásra induló korszakát, hajnalát kinek köszönhetjük elsősorban? Sok-sok tényező mellett, amiknek és akiknek érdeméből semmit sem akarok elvonni, de legelsősorban mégis annak a férfiúnak, aki szerencsétlenül járt hazánk talpraállításával, külső és belső biztonságának

megóvásával lehetővé tette, hogy a magyar kultúra két bástyáját nem kellett megszüntetnünk, sem összeolvasztanunk, sőt biztos kezekkel lehet azokat tovább építenünk.

Engedjék meg azért, hogy előadásomat én is a Kormányzó Úr Ó Főméltóságának az éltetésével s a költő ama mondásával fejezhessem be:

Fény nevére, áldás életére!

DR. ÁNGYÁN JÁNOS

EÖTVÖSI NY. R. TANÁR

ELŐADÁSA

ANATÓRIUMOK JELENTŐSÉGE A TUDÓVÁSZ
ELLENI KÜZDELEMBEN

DOCTORIS JOANNIS ÁNGYÁN

PROFESSORIS P. O.

DISSERTATIO

QUID VALEANT ANATOMIAE, QUAE DICUNTUR IN CONTORTIONE
CONTRA PHTHYSIM PULMONUM.

DR. ÁNGYÁN JÁNOS

EGYETEMI NY. R. TANÁR

ELŐADÁSA

»SZANATÓRIUMOK JELENTŐSÉGE A TÜDŐVÉSZ
ELLENI KÜZDELEMBEN.«

DOCTORIS JOANNIS ÁNGYÁN

PROFESSORIS P. O.

DISSERTATIO:

»QUID VALEANT SANATORIA, QUAE DICUNTUR, IN CONTORTIONE
CONTRA PHTHISIM PULMONUM.«

»SZANATÓRIUMOK JELENTŐSÉGE A TÜDŐVÉSZ
ELLENI KÜZDELEMBEN.«

Mélyen tisztelt Díszközgyűlés!

Egyetemünk tanácsa Rector Magnificusunk indítványára nagyon nagy megtiszteltetésben részesített akkor, amikor felszólított, hogy a mai díszközgyűlésen a tuberkulózis szanatórium kérdéséről értekezzenek. A jubiláris törvény több szociális, kulturális és népegészségügyi szempontból fontos intézmény létesítése mellett két szanatórium felállítását jelenti ki s ezek közül az, amely Pécs határában, Baranya vármegye költségén és a köztisztviselők betegsegély alapjának terhére épül, közelebbről kell, hogy érdekelje egyetemünket. Orvosi fakultásának küldetése az, hogy e vidék közegészségügyének, népbetegségeinek leküzdésében résztvegyen, hogy azt irányítsa is az orvosi tudomány mai állása szerint és ezen munkában a gyakorlati célokat a tudományos vizsgálgódás módszereivel is előbbre vigye. Orvosi fakultásunk számára rendkívül nagy fontosságú, mert orvosképzésének és tudományos kutató munkásságának jövő fejlődéséhez tartozik, hogy Pécs és Baranya vármegye területén egészségügyi intézmények létesítését kezdeményezze, ilyenek létesülésekor kezdettől fogva szoros kapcsolatot keressen és azoknak munkásságában irányító szerepet töltsön be!

Amidőn közpénzből létesül valamely intézmény joggal vetődik fel a kérdés: vajjon a kitűzött célhoz vezethet-e az intézmény, arányos-e a várható eredmény a befektetett nagy tőkével és a fenntartás, az üzem nagy költségeivel?

A tuberkulózis ellen mint népbetegség ellen a küzdelmet helyes terv szerint kell megindítani. Számot kell vetni azonban elsősorban azokkal az anyagi erőforrásokkal, amelyek rendelkezésre állanak és meg kell vizsgálnunk azt, hogy a küzdelemben használatos fegyverek vajjon beváltak-e? Helyzetünk e tekintetben részben előnyösebb azért, mert más

országok előttünk már hatalmas erőfeszítéseket tettek és a küzdelemben különböző fegyvernemeket próbáltak és eredményeket értek el. Így Angliában arra törekedtek már a 19-ik század legelején, hogy a reménytelenül súlyos betegeket és pedig elsősorban a tüdővészeseket — veszedelmesen fertőző mivoltuk miatt külön erre a célra szolgáló kórházakban helyezzék el. A „Royal Hospital for Diseases of the Chest“ főorvosa és a belorvostan előadó tanára, *Ramadge*, 1835-ben „Consumption curable“ című művében ezt írja: „Bosszantott és megalázott az a tudat, hogy ebben az olyan gyakori betegségben az orvosi művészet teljesen tehetetlen. Az egyedüli mód, hogy az orvos ebből a sötétségből szabaduljon az, hogy az orvost az anatomusnak rendeljük alá.“ Ezt pedig könnyen megtehetette, hisz kórháza a tüdővészben pusztulók menháza volt. Anatómiai tanulmányai azonban igen érdekes és nem egy tekintetben fontos megállapításra juttatták: *Ramadge* a ma oly nagyon fontos pneumothorax kezelésnek előfutárja volt. Honfitársa: *Cormack* már bizakodóbban ír: „Én vagyok az egyedüli orvos a koromnak, aki mélyen és teljesen meg vagyok győződve, hogy a szörnyű betegség, ha elég korán fogunk hozzá, igen sokszor meggyógyítható, de ha a tüdők már nagyfokú roncsólást mutatnak, nem lehet többé remény az egészség helyreállítására. Tiszta szabad levegő a nap minden órájában, mindenkor és mindenütt az egyedüli követelmény.“

Németországban a tuberkulózis ellen a harcot a szabad levegőn való állandó tartózkodás gyógyító hatásának hódolva szervezték meg. *Brehmer* (1854) nevéhez fűződik a szanatóriumi gyógyítás intézményes megvalósítása, *Dettweiler* volt a legkiválóbb szervezője és tanítómestere. Elsősorban ezekből az intézetekből Görbersdorfból és Falkensteinből, amelyekben a tehetősebbek juthattak csak gyógyításhoz, indult el hódító útjára a klimás-diétás szanatóriumi gyógyítási mód. „A megbetegedettek gyógyítására ezidő szerint a klimatohigienikus gyógmódot kell a legjobbnak elismernünk és a szanatóriumban látnunk azt a helyet, ahol a tüdővész beteg egészségét aránylag a legbiztosabban nyerheti vissza“ (*Korányi Frigyes* 1897). Érthető tehát, hogy Németországban a tüdővész, mint népbetegség elleni küzdelem, népszanatóriu-

mok állításával indult el. „Die Errichtung von Sanatorien für mittellose Brustkranke liegt im nationalökonomischen Interesse jedes Volkes“ — mondja *Ziemssen* a német természetvizsgálók 1895. évi gyűlésén.

1906-ban Németországban már 76 népszanatórium áll 7000 ágygal, 30 millió márka építési költséggel és évi 7 millió márka budget-el. Ekkor azonban a szanatóriumi gondolat egyik előharcosa, *Cornet* kijelenti, hogy a népszanatóriumok jelen formájukban a népbetegség ellen küzdelemben nem felelnek meg a célnak. Gyógyító eredményeik elégtelenek és ezen eredmények bármely közkórházban is elérhetők. A három hónapban kiszabott ott-tartózkodási idő túlrövid, a munkaképességben elért nyereség igen csekély és csak látszólagos, mert az oda felvett betegek nagy része csak adminisztratív okokból nyilvánított munkaképtelennek és hogy a bacillusmentesség a nyílt bacillust ürítő esetekben csak 4—6%-ban érhető el. Véleménye szerint a szanatórium félrendszerű — ha ezzel egyidőben nem gondoskodunk arról, hogy a hazatérő beteg lakását megjavítsuk, károsító nehéz foglalkozásától mentesítsük. *Cornet* ezért a *t. b. c. prophylaxis* át hirdeti mint a tüdővész elleni harc legfontosabb módját.

Franciaországban eredetileg a „dispensaires antituberculeux“-ben folyt a munka, amelyeket aztán *Calmette* és *Malvoz* először *Liege*-ben és *Lille*-ben, *Robert Philip* *Edinburgh*-ban szervezett dispensaire-jének mintájára, *dispensaire de prophylaxie*-vá alakították át. Ezeknek működésében a legfontosabb a betegség korai és pontos diagnózisa, a tuberkulózis fertőzés módjaiban való kioktatás, kitanítás és nevelés, az ápolóvédőnök segítségével a beteg családi otthonának látogatása, ott a hygieniás viszonyok megteremtése, a baj tovaterjedésének gátlása, a veszélyeztetett gyermekek eltávolítása, tanácsadás, irányítás, sőt pártfogás, összeköttetés megteremtése egyéb egészségügyi és szociális intézményekkel.

A tüdőbetegek kórháza, a tüdőbeteg szanatórium és a tüdőbeteg dispensaire volt tehát az a három legfőbb intézmény, amelyben s amelynek segítségével és erejével a tuberkulózis ellen, mint népbetegség elleni küzdelem az elmúlt évtizedekben folyt. A kórház az előrehaladottan tüdővészbe-

tegek menhelye; egyesíti azokat a betegeket, akik leginkább veszélyeztetik a környezetüket súlyos nyílt tuberkulózisukkal. A dispensaire nem gyógyító intézmény, hanem csak bajmegállapító és ellenőrző, s a nem fertőzötteket védi, a veszélyeztetetteket óvja, a baj tovaterjedését gátolja. A szanatórium csak gyógyuló betegekkal kívánt foglalkozni és főfeladatául a betegek kura-fegyelmezését tekintette.

Cornet súlyos támadása és érvelése ellenére a népszanatóriumok nemcsak Németországban, hanem a többi kultúrállamokban is tovább épültek és fejlődtek s ennek legfőbb oka épen az, amire Cornet mutat rá: „Die Behandlung bedürftiger Kranker kann der phtiseo-therapeutischen Anforderungen entsprechend nur ganz ungenügend in den häuslichen Verhältnissen durchgeführt werden, auch die Krankenhäuser sind hierfür meist ungeeignet.“

Cornet és mások ellenvetéseinek kívántak megfelelni és számos helyen, így különösen az amerikai egyesült államokban megszüntették a szanatóriumi tartózkodás 3 hónapos korlátozását. A szanatóriumi tartózkodás és az otthonba való visszatérés ideje közé rövidebb-hosszabb időszakot iktattak, amelyben a gyógyulót fokról-fokra szoktatták munkához és a szanatóriumokkal kapcsolatos műhelyeket és munkahelyeket teremtettek. Tekintettel azonban arra, hogy a munkaképesség helyreállása esetén is, a betegek visszaesők, másrésről sok esetben fertőző bántalmukkal munkástársaikat veszélyeztetik, kísérleteket tettek egyes helyeken az ilyen betegek letelepítésével. Papworth, Preston Hall, Barrowmore Hall Angliában ilyen települések. A szanatóriumban a beteg erőbeli állapota javulásával fokozatosan alkalmazkodik a munkához, orvosi felügyelet mellett. Eredeti mesterségéhez hasonló mesterséget tanul és a telep munkaszindikátusának tarifája szerinti díjazásban is részesül. A munkaórák szaporodásának arányában nő a keresete, végül ha már eleget keres, mint telepest „cottage“-ben helyezik el családjával együtt s marad továbbra is az orvos felügyeletében. A legkisebb visszaeséskor ismét a szanatóriumi rendszerbe kerül. Az egész kolóniát maguk a betegek építik és az összes ipari ágakat művelik. A műhelyek speciális porszívó és szellőző berendezésekkel egészségi szempontból kifogástalanok. Mezei mun-

kával azonban aránylag keveset lehet foglalkoztatni az ilyen betegeket.

A szanatóriumok szaporodásának mérvét, Cornet és számos követőjének tiltakozása ellenére is láthatjuk néhány adatból. Amerikában 1927-ben 608 szanatórium van, 72.000 ágygal, Franciaországban 95 szanatórium 8.000 ágygal. Németországban 200 szanatórium 20.000 ágygal, Olaszországban van 8.000 szanatóriumi ágy, a kis Finnországban 51 szanatórium 2.000 ágygal, Magyarországon 11 szanatórium 1.900 ágygal. A szanatóriumi ágyak szaporítása mindenütt fokozódik még s a tüdővész elleni küzdelem kiváló szervezői a szanatóriumi ágyszükségletet illetően pontos arányokat állítanak fel.

H. Biggs 2 tbc. halálzásra kíván egy ágyat, Dániában az arány 1 : 1-hez. Ha ezt Németország teljesíteni akarná, akkor ma nem 20.000, hanem 50.000 ágyra volna szüksége. Ma azonban Németországban újra igen heves harc indult meg; már nem abban a szellemben, amelyben azt Cornet tette és érdekes módon nem kívülről támadják a szanatóriumot, hanem maguk a szanatóriumi orvosok robbantják. A „Vereinigung der Lungenheilstättenärzte“ 1928. évi tudományos ülésén Ziegler a kérdés referense: „Nach dem die Organisation des Heilstättewesens und der deutschen Fürsorgestellen mit der heute erreichten Vollkommenheit einen gewissen Abschluss erreichte wendet sich nunmehr die Tbc.-Bekämpfung dem dritten wichtigen Ziele zu, nämlich der Unterbringung der schwerkranken und invaliden Tuberkulösen. Es beginnt damit die Erfüllung der letzten Forderung Koch's nach Asylisierung der Schwerkranken, die hauptsächlichste Ansteckungsquelle und wichtigste Ursache für die Verbreitung der Tuberkulose.“ Mint Brecke, Schröder, Ulrici,—Ziegler is Tbc. kórházat szanatórium karakterrel vagy a szanatóriumot kórházi jelleggel kíván és ezért azt ajánlja, hogy az alkalmas szanatóriumokat alakítsák át ilyen kórházakká, amelyekben nemcsak tüdőbetegek, hanem a tuberkulózis minden formájában szenvedők felvehetőek legyenek. A név azért maradjon szanatórium (Heilstätte), mert a szó „kórház“ a betegeket ijeszti. Fontosnak tartja ezen építkezésben a sebészi berendezések létesítését, különösen a tüdő-

chirurgia fejlődésére való tekintettel, amely mind több eredményt nyújt a betegség súlyos formáinak eredményes gyógyítására.

A németországi tbc. küzdelemnek ez a frontválttatása csak akkor érthető meg, ha egyrésztől népszanatóriumaik működési feltételeit, másrésztől pedig a tüdőtuberkulózis kórtanának, diagnosztikájának és gyógyításának fejlődését vesszük figyelembe. A népszanatóriumok beteganyagát ugyanis a törvények szabályozzák, a gyógyítási időt 3 hónapban határozzák meg és csak azok a betegek vehetők fel, akiknek munkaképessége ezen időn belül remélhetően helyreáll. A szanatóriumokból tehát túlnyomó részben kizárták a nyílt tüdővészben szenvedő súlyos betegeket, és a *Turban—Gerhardt*-beosztás alapján csak az első stádium betegeit vehették fel. Valósággal „vadásztak“, mondja Teleky, a könnyű kezdeti esetekre. Lassanként a szanatóriumok a közönség bizalmát annyira megnyerték, hogy olyan betegek, akiknek baja igazán a legártatlanabb volt, vagy olyanok, akik csak üdülni vágyók, tolongtak a szanatóriumokban. A legutóbbi években a német népszanatóriumvezetőknek ez a főpanasza és ezért kívánták azt, hogy minden szanatóriumnak meglegyen a felvételt eszközöző állomása, amelyben a hozzá utalt betegeket felülvizsgálhassa. Mert aki már bejutott, azt onnan eltávolítani 3 hónapon belül, még ha nem is volt tüdőbeteg, nem lehetett. A tüdőtuberkulózis kórtanának fejlődése lehetővé tette azonban azt, hogy a *Turban—Gerhardt* stádiumokba való osztályozását, amely a kopogtatás és hallgatódzás vizsgáló módszerei segítségével volt meghatározható, fokról-fokra elveszük. A *Turban—Gerhardt* stádiumok helyébe az *immunbiológiai* felosztás primär, secundär, tertiär időszaka jut s a Röntgen-vizsgálat tökéletesedésével a tüdőben lejátszódó folyamat *anatómiai jellemzését* adjuk meg.

A diagnosztikai eljárások tökéletesedése folytán a nem tuberkulózisos és csak üdülnésre vágyó betegek tömege elmarad a tüdőszanatóriumokból. A tökéletesebb diagnosztikai eljárás folytán igen gyakran sokkal kiterjedtebb és súlyosabb a baj, mint azt a kopogtatás és hallgatódzás alapján gondolhatnánk; s így ezek sem kerülhetnek a tüdőszanatóriumokba.

A kórtani megismerés és a Röntgen vizsgáló módnak

tökéletesedése. amely voltaképen a tüdőfolyamat anatómiai ellenőrzését tette lehetővé az élőben, a gyógyító eljárások fejlődésére is hatással volt s úgy történt, mint azt R a m a d g e megjósolta: az orvos újra egyszer alárendelte magát az anatómusnak. Az „anatomia in vivo“ az, amit a Röntgen-vizsgálat szolgáltat, amellyel az evolutio és involutio, a baj fejlődése és gyógyulása tanulmányozható. Csakis ennek ellenőrzése mellett indulhatott el a fejlődés útján az a módszer, amelynek jelentőségét már R a m a d g e is meglátta. Az orvosi tudományban felvetődött gondolatok fonalát néha csak sokára veszik fel és szövök tovább. 60 évvel Ramadge után 1894-ben Párisban *Forlanini*, és tőle függetlenül 1898-ban Chicagóban *Murphy* számolnak be a tüdővész gyógyításáról a mesterséges légmellel. *Tuffier, Brauer, Freund, Sauerbruck, Wilms* neveivel pedig bevonul a tüdővész gyógyításába a nagy chirurgia és a gyógyítás számára hozzáférhető az előrehaladó súlyosabb tüdőbaj is. Ily körülmények között érthető, hogy ambiciózus német orvosvezetők nem óhajtanak a régi elvek mellett működő tüdővész szanatóriumokat vezetni, hanem olyan intézeteket, amelyekben orvosi tudásukat és a mai eljárásokat a tüdőbetegségek gyógyításában alkalmazhatják.

Látjuk tehát, hogy a szanatóriumok jelentősége a tüdővész elleni küzdelemben nem csökkent, sőt inkább jelentőségük fokozódott. Az orvosi tudomány haladása új feladatok elé állítja és eredményesebb munkára képesíti a szanatóriumokat, de csak akkor, ha szoros kapcsolatban állanak diagnosztikailag kifogástalanul működő, a felvételt eszközlő állomásokkal egyrésztől, másrésztől kiegészítettnek a kórházi klinikai berendezésekkel, illetve, ha erre a lehetőség megvan azokkal kapcsolatosak. Végül ha egységes szempont szerint vezetettve a prophylaxis szolgálatában álló intézményekkel kapcsolatos, akkor a tuberkulózis elleni küzdelemnek egyik legfontosabb, legemberibb és legszebb eredményeket teremtő eszköze lesz a szanatórium.

Mindezeket kell tekintetbe venni ma akkor, amikor a pécsi szanatórium mint baranyai népszanatórium és mint az ország köztisztviselőinek szanatóriuma megépül. Valójában nem lehet más mint szanatórium, amelynek gyógyító eszköze elsősorban a „vis medicatrix naturae“, amelynek alkalmazá-

sát „mikor“ és „hogyan“-ját klinikai gondos vizsgálatnak és megfigyelésnek kell irányítani. Minden speciális klinikai szak támogatását az egyetem klinikai kapcsolatában megtalálja s így különös költséges berendezkedés nélkül, nagy ágyszámmal rendelkező és olcsó üzemű szanatóriuma lehet nemcsak a tüdővésznak; hanem a tuberkulózis minden formájának. Szanatórium, amely gyógyítani akar, amely azonban nem zárja ki ebből a súlyosabb betegeket is, mégis kapcsolatban az egyetemi tüdőbetegosztállyal súlyos betegeit ápolásra ennek adhatja át. Az egységes irányítás, az összetartás és együttműködés adja meg a lehetőségét annak, hogy a mecseki szanatórium a szó mai értelmében az orvosi vizsgálás és gyógyítás minden eszközével rendelkezni tudó, a rendelkezésre álló kis tőkéhez képest aránylag nagy ágyszámú és olcsó üzemű lehessen és így Baranya népének és az ország szegény megpróbált köztisztviselőinek tuberkulózis elleni harcában hathatós és erőteljes fegyverül szolgáljon.

Dr. Weszely Ödön Rector Magnificus zárószavai.

Mielőtt közgyűlésünket berekeszteném, hálás köszönetet kell mondanom *dr. Finkey Ferenc*, volt rectorunknak, aki Budapestről ismét körünkbe jött, hogy előadást tartson, gondolatokban oly gazdag, nagy értékű előadásáért.

Ugyszintén hálás köszönetet mondok *dr. Ángyán János* tanár úrnak, ki az ő nagy tudásának fényétől és áldott jó szívének melegétől ragyogó előadásával világította meg a szanatóriumi gondolat fejlődését.

Végül legyen szabad indítványoznom, hogy e közgyűlésből kifolyólag az egybegyűlteket nevében Ő Főméltóságát hódoló feliratban üdvözljük.

Ezzel a mai ülést berekesztem.

